



5 oktober 2022

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

## MOET DE LEERROUTE AD-BACHELOR 240 STUDIEPUNTEN HEBBEN?

EN ZO NIET:

## BIEDT DEZE LEERROUTE DAN EEN KANS VOOR 'CREATIEF HANDELEN'?

### 1 Inleiding

Een tijd geleden hebben we aandacht geschonken aan de vraag of de route 'Ad+aanvullend programma=Bachelor' in formele zin (minimaal) 240 studiepunten<sup>1</sup> dient te omvatten. Het simpelste antwoord zou domweg 'ja' moeten zijn want anders zouden veel studenten niet meer de vierjarige route gaan volgen. Zeker als de leerweg via de Ad in drie jaren kan worden doorlopen, is er een omweg in te richten die al snel veel studenten gaat lokken.

In de wet voor het hoger onderwijs staat alleen de omvang van de rechtstreekse routes naar de graden, simpelweg aangezien er voor 2018 geen parallelle leerlijnen waren. Dat wil zeggen dat de vierjarige route naar de hbo-bachelor dient te zijn gebaseerd op 240 studiepunten. Van het meten van de lengte in jaren kan wel worden afgeweken, maar alleen in bijzonder en keihard gemotiveerde gevallen – zoals gebeurt bij bepaalde private hogescholen en uiteraard bij de instroom van bepaalde groepen vwo'ers (alwaar we genoeg over hebben gemeld). Maar voor Ad'ers die doorstromen naar een bacheloropleiding en een aanvullend programma krijgen aangeboden bestaan een dergelijk voorschrift van 240 studiepunten en een toegestane verkorte route niet. Overigens staat in die betreffende uitzonderingen nog steeds in het diplomasupplement dat de behaalde graad behoort bij een leerroute met leeruitkomsten die een omvang van die 240 studiepunten kent.

U volgt ons nog? Prima, want we kregen eerder dit jaar een casus doorgespeeld die duidelijke raakvlakken heeft met het bovenstaande. Maar er waren ook een paar kanttekeningen aan toegevoegd, met de vraag om hier aandacht aan te schenken en onze lezers te vragen om vergelijkbare constructies die op een of andere wijze niet passen in de wetgeving. Die wijken als zodanig af van wat gebruikelijk is dat er in de regelingen geen argumenten zijn te vinden om het níét toe te staan dan wel als onwettig te zien. Dus aan het eind doen we expliciet een oproep, en hopen we over enige tijd verder op deze constructies in te kunnen gaan – mogelijk met een oplossingsrichting en een handreiking aan de wetgever om ermee aan de slag te gaan.

### 2 Eerst over wat ons triggerde... terug naar de begintijd van de Ad...

De aangeleverde casus (wordt verderop uit de doeken gedaan) deed ons meteen denken aan hetgeen bij de invoering van de Ad speelde, maar verder niet behoefde te worden uitgewerkt. Toen werd de Ad als een zelfstandig programma *binnen* de bacheloropleiding gezien, met een automatisch vervolg. Nu met de Ad als een *parallele* opleiding naast de bacheloropleiding wordt het toch een stuk spannender, zoals uit die casus en kanttekeningen zal blijken.

Hier de situatie die in de begintijd van de Ad bij een specifieke opleiding optrad, met de vraag hoe we die opzet van toen met de wetenschap van nu kunnen beoordelen – ook al omdat dergelijke constructies zich nog steeds zullen voordoen, vermoeden we.

<sup>1</sup> We blijven het noemen, tot er een keer een reactie van OCW, NVAO dan wel een andere organisatie komt. Overal popt de EC of ECTS op, op websites, in folders, in examenreglementen, noem maar op. Dat is onjuist en het gebruik bij formele documenten betekent het wettelijk ongeldig ervan zijn. Misschien moeten we er ook maar eens een stuk over schrijven, op een opiniepagina van een landelijk dagblad.

## 2.1 Accountancy en maken van een Ad – in het begin

Binnen de bachelor-opleiding Accountancy draaide het in die begintijd van de Ad<sup>2</sup> eigenlijk – en nog steeds wel voor een groot deel – om twee duidelijk te markeren leerlijnen met eigen leeruitkomsten, beide doorlopend vanaf de propedeuse tot en met het eind van het bachelorprogramma. Dat betekende dat er voor het componeren van een Ad-programma een nadrukkelijk dilemma optrad bij het kiezen van de bijpassende onderwijseenheden. Men koos vervolgens bijzonder praktisch hierbij voor een leerlijn die als geheel ook al een duidelijke relevantie voor de arbeidsmarkt had.

Dat hield in dat de Ad voor een deel van de eenheden op 5 uitkwam, voldoende om de toets nieuwe Ad-opleiding te doorstaan. Maar een groot aantal eenheden in het tweede jaar reikte derhalve tot niveau 6. Je zou het om die reden eigenlijk best een smalle bacheloropleiding met 120 studiepunten kunnen noemen, ook al omdat het programma prima paste bij bepaalde functies op dat niveau en enigszins daaronder.

Vervolgens konden deze Ad'ers binnen de eigen opleiding doorgaan voor de bachelorgraad. Maar in concreto hield dit in dat ze eigenlijk een tweede Ad-achtig programma gingen volgen, ook weer met eenheden met een omvang van 120 studiepunten op de niveaus 5 en 6. Samen vormden ze het bachelorprogramma, een situatie die door het werkveld simpelweg werd geaccepteerd.

Maar hoe moet deze constructie nu eigenlijk worden uitgelegd? Hier een paar mogelijkheden om er tegenaan te kijken:

- De student behaalt twee Ad's na elkaar...
- Er wordt een Bachelor behaald na het hebben verworven van de Ad-graden...
- Er worden twee smalle bacheloropleidingen afgerond...

Het meest interessante hieraan was om te bezien deze Ad'ers in de praktijk aan de slag gingen in een functie op niveau 5 of misschien ook wel niveau 6. Dat hing eigenlijk sterk samen met de organisatie waar iemand werd aangenomen nl. een klein administratiekantoor dat ook veel mbo'ers met een geschikte opleiding op niveau 4 in dienst nam dan wel een groot accountantsbureau dat deze Ad'ers meteen aanvullende interne scholing aanbood. Maar goed, het ging in die tijd nog maar om heel kleine aantallen studenten, dus heel zichtbaar werd deze 'problematiek' niet.

## 3 Casus met haakjes...

Dan dus verder met de casus die ons is doorgespeeld, als een voorbeeld hoe best wel creatief naar deze leerlijn Ad-Bachelor kan worden gekeken. Daarbij draait het ook om een specifieke aanpak waarbij de Ad toch wel vooral wordt gezien als een 'tussenniveau', met steeds de optie om daarna direct de Bachelor te doen.

Om dat even toe te lichten toch nog even in aanloop naar de casus de volgende twee 'uitersten' die in zo'n constructie zijn ondergebracht:

- De Ad-opleiding wordt volledig zelfstandig ontwikkeld, vormgegeven, onderhouden en in de markt gezet. De doorstroom naar een aanvullend bachelorprogramma is daarvan een afgeleide en wordt afhankelijk gemaakt van de mogelijkheden die de ontvangende partij – binnen de eigen hogeschool dan wel daarbuiten – biedt aan deze Ad'ers.
- De Ad-opleiding wordt volledig ingebed in een leerroute die behoort bij de Bachelor, dus het is daarmee een vorm die de '2+2-route' wordt genoemd. Dit is eigenlijk niets anders dan hetgeen min of meer in de wet was vastgelegd voor 2018, en zeker tot en met 2013 gangbaar was.

De tweede aanpak kan vervolgens in twee scenario's worden opgedeeld.

- Het is logisch om deze 2+2-route te hanteren als de functies in het bijbehorende werkveld ook een duidelijk verticale structuur kennen. Die kan onder meer worden afgelezen aan een eigen sectoraal raamwerk, geldend voor de aanwezige beroepen. Een student behaalt de Ad met een eigen aanpak en afstudeerfase, om al dan niet direct door te kunnen gaan met de volgende twee jaren, met een programma dat is ingevuld met competenties die lopen van niveau 5 naar niveau 6. Daarmee is dus die verticale structuur eveneens in de beide opleidingen zichtbaar.

---

<sup>2</sup> De Ad werd wettelijk erkend in 2006 ingevoerd, dus alweer zo'n 16 jaar geleden, met inzet van een aantal hogescholen die er nadrukkelijk in geloofden. Hebben ze toch gelijk gekregen. In 2026 kan er een groot feest plaatsvinden, vermoeden we.

- Het betreffende werkveld kent wel een niveau 5 voor bepaalde functies maar die zijn vooral afgeleid van niveau 6 of dienen te worden gezien als een startniveau dan wel een situatie waarbij voor een deel van de beroepen ook op niveau 6 werkzaamheden zijn te verrichten. Dat houdt in dat allerlei bedrijven en organisaties zeker iemand met een Ad-diploma in dienst willen nemen, maar wel nadrukkelijk met de optie dat daarin ook eenheden worden aangeboden die ook in de bacheloropleiding thuishoren – zelfs in de eindfase ervan. Het Ad-programma bevat derhalve onderwijseenheden die boven niveau 5 uitstijgen, om het geheel aan leeruitkomsten te laten aansluiten bij de functies. Het betekent ook dat Ad-studenten die eenheden samen kunnen volgen met bachelorstudenten in hun derde en mogelijk ook vierde leerjaar.

De casus die ons is doorgespeeld, heeft te maken met de tweede variant. De vraag die daarbij is gesteld heeft te maken met het al dan niet kunnen goedkeuren van deze Ad-opleiding. Het zou daarbij namelijk niet meer gaan om een duidelijk zelfstandige positie van het programma maar vooral met het doel om mensen en vooral werkenden in twee stappen de bacheloropleiding te laten doorlopen. Dat komt vooral tot uiting door grote eenheden qua studiepunten op te nemen in het geheel en deze zowel in de Ad als de Bachelor op een willekeurig moment te kunnen laten kiezen.

Het biedt tevens, zo wordt door de aanreiker gesteld, de mogelijkheid de gehele leerroute in te korten door een dergelijke eenheid twee keer mee te laten tellen. Dat kan binnen de huidige wetgeving omdat de betrokken opleidingen formeel van elkaar zijn gescheiden, met hun eigen verantwoordelijkheden, maar via deze constructie weer als een koppel zijn te beschouwen.

Cruciaal hierbij is dat er eenheden worden gebruikt die algemeen in te zetten zijn en dan vooral in de twee Ad-jaren en de eerste drie bachelorjaren. Het onderscheid is ook door een NVAO-commissie snel te maken, alleen al door scherp naar de constructie te kijken en door te vragen als het gaat om het verantwoorden van de Ad ten aanzien van het niveau en de bijbehorende functies en beroepen.

Kortom, de casus doet de vraag oproepen of het tijd wordt om nog eens scherp in te zoomen op de mogelijkheden die de Ad-opleiding biedt voor het vormgeven van allerlei leerwegen binnen het hbo en de constructies die daarbij worden gebruikt.

Tevens dient eraan te worden gekoppeld een aspect dat – overigens ook opduikend in de discussie over het gebruik van eenheden van leeruitkomsten – van belang is voor de samenhang die een hbo-opleiding moet kennen met het aanbieden van de eenheden. Het loskoppelen van eenheden die soms als zelfstandige korte opleidingen kunnen worden bestempeld, en deze aanbieden binnen een raamwerk waaraan 240 studiepunten zijn opgehangen, doet politici de vraag stellen of een dergelijk aanpak past bij de uitgangspunten en doelstellingen van het bekostigde hoger onderwijs.

### **3.1 Status van de Ad-bezitter binnen de bacheloropleiding**

Eigenlijk draait het hierbij, en ook in die casus, om de vraag wat de status is van degene die met een Ad-graad achter de naam een aanvullend programma krijgt aangeboden om daarmee het recht te verwerven die Ad te vervangen door een B<sup>3</sup>. We hebben al eerder betoogd dat het gaat om de doorstroom met een Ad naar een Bachelor en niet om het verlenen van vrijstellingen voor eenheden van de Bacheloropleiding maar om op basis van het Ad-programma het laten volgen van een programma dat binnen de afgesproken wettelijke kaders leidt tot het eindniveau 6.

Maar er zijn dan kennelijk toch veel vrijheden te constateren. We geven een paar opties.

- Het kan zijn dat het gaat om het gewoon moeten aanschuiven in het derde jaar, al dan niet na een brugprogramma, en aldus omvat deze leerlijn minimaal 240 studiepunten. In het diploma-supplement wordt dit allemaal vermeld. Het is dus geen probleem dat in onze wet staat dat een bacheloropleiding 240 studiepunten omvat.

---

<sup>3</sup> Er staat nergens in de wet dat je niet allebei de afkortingen zou mogen gebruiken. Het staat natuurlijk wel indrukwekkend, maar als beide graden ook nog eens allebei een toevoeging hebben, kan het geheel toch wel wat onoverzichtelijk over komen.

Denk aan de volgende optie met een AdEc (Ad in de sector economie) en BScEc (Bachelor met toevoeging Science en ook nog eens de sector).

Dat levert voor het visitekaartje van Jannie Telking op: *J. Telking BScEc AdEc*

- Er kan worden gekozen voor een specifieke afstudeerrichting voor de instromende Ad'ers, met het meenemen van hetgeen in de Ad is gedaan. Daarmee is het eigenlijk een kwestie van voortbouwen op de Ad-functies om aan te komen bij de Bachelorfuncties in het werkveld die beide opleidingen bedienen. Dat kan in principe leiden tot een geheel van 240 studiepunten.
- Een andere variant is dat het aanvullend programma door de ontvangende bacheloropleiding wat algemener en breder wordt ingevuld, om de Ad'er de kans te bieden een keuze uit de onderwijseenheden te laten maken. De vraag is dan wel of het een geheel moet worden van (minimaal) 120 studiepunten, omdat de examencommissie ook op basis van het Ad-programma kan en mag constateren dat er vrijstellingen mogelijk zijn.

### **3.2 Casus apart beschreven en hier uit de doeken gedaan**

De aangedragen casus betreft de situatie dat er zich een specifieke constructie kan zich voordoen als wordt gewerkt binnen dezelfde hogeschool met het kunnen kiezen door Ad'ers en Bachelorstudenten uit dezelfde bundel met onderwijseenheden. Die kunnen vaak een behoorlijke omvang hebben, als ware het zelfstandige eenheden. Het kan gebeuren dat een Ad'er vervolgens de kans krijgt een aanvullend programma te gaan volgen waarbij een dergelijke eenheid al is gedaan binnen de Ad en die ook mag worden gekozen in de Bachelor. Dat leidt tot een vrijstelling van een groot aantal studiepunten in het aanvullend programma en vervolgens tot een totale leerlijn met een omvang van (veel) minder dan 240 studiepunten. In het uiterste geval zou het zelfs kunnen betekenen dat het aanvullend programma 'slechts' 60 studiepunten omvat en de leerlijn Ad-B dus 180.

De vraag van de betrokkene is of dit past binnen de regelgeving en zo ja, waarop dit valt te baseren als zodanig. Ook wordt dus een kanttekening geplaatst bij de beoordeling die in zo'n geval past bij het vaststellen van de relevantie voor de arbeidsmarkt en welke criteria dan het meest meespelen.

### **3.3 Hoeveel van de eenheden op niveau 6...**

Dit alles heeft, zoals reeds gemeld, nadrukkelijk te maken met een niet in de wet en ook niet formeel in de beoordelingskaders van de NVAO vastgelegde norm voor het aantal eenheden die in een bacheloropleiding tot en met niveau 6 worden doorlopen. Je zou verwachten dat het in ieder geval gaat om alle eenheden in het laatste studiejaar. Maar daar kan (eveneens) worden gewerkt met:

- Een afstudeeropdracht, soms zelfs met een omvang van 60 studiepunten, waarbij niet altijd helder is voor welk deel ervan sprake is van een eindresultaat in de vorm van een scriptie, rapport, artikel, verslag of iets dergelijks, zodanig dat er ook een externe beoordeling op kan worden losgelaten zonder alle onderliggende processen te kennen.
- Een minor waarbij veel opleidingen het toestaan een keuze te maken uit opleidingen uit andere sectoren, en het niet zo snel te verwachten valt dat zonder de basiskennis daarvoor het geheel op niveau 6 valt te plaatsen.
- Een of meer keuzevakken die als zodanig zelfstandig zijn te volgen en waarbij het niet altijd voor de hand ligt dat het programma tot en met niveau 6 reikt.
- Een stage met een praktijkopdracht, een vorm die sterk afhankelijk is van het bedrijf of organisatie waar de student de competenties kan verwerven, niet altijd op niveau 6 zijnde.

Voor de leerlijn Ad-Bachelor betekent dit dat het aan de ontvangende bacheloropleiding is om vast te stellen wat in het aanvullend programma dient te worden gedaan, en dan nadrukkelijk op niveau 6. Als er wordt gewerkt met een constructie waarbij een groot deel van het Ad-programma dat mogelijk al boven 5 uitsteekt een formele vrijstelling in het aanvullend programma oplevert omdat het desbetreffende semester ook voor reguliere bachelorstudenten beschikbaar is in de leerjaren 3 en 4, komt men wel uit op die 240 studiepunten. Maar in concreto is daarbij een semester dubbel geteld, kennelijk op papier zonder meer heel erg legaal.

## **4 Oproep**

De casus en de daaraan gekoppelde voorbeelden vormen de basis voor de oproep aan de lezers om ons constructies door te spelen die hiermee vergelijkbaar zijn. Het gaat daarbij vooral om te laten zien wat er kan plaatsvinden vanwege het missen van een kader voor de leerroute Ad-Bachelor, binnen de huidige wet- en regelgeving. Daaraan kunnen vervolgens algemene 'hobbels' worden gekoppeld, maar ook aspecten die nadrukkelijk passen bij het streven naar meer flexibilisering. In zo'n geval kan het gebruik van specifieke constructies aanleiding zijn om tot aanpassingen binnen de wet te komen.